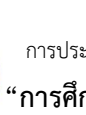

สาขามนุษยศาสตร์ และสังคมศาสตร์

ภาคบรรยาย

Oral Presentation

การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาล
เมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

The participation of the people on the solid waste management in
Khaoroochang Municipality, Meuang District, Songkhla Province

ภาคภูมิ บัวแก้ว^{1*}, กนกวรรณ สุขบัวแก้ว², กุลธิดา สุวรรณทวี³, คุณาธิป เหมะรักษ์⁴, จิรายุส ทองเป็นเพชร⁵,
ชลธิ ศรีแก้ว⁶, ฉันทยาภรณ์ จักณรงค์⁷, ศักย์ศรณ์ ยอดพิทักษ์⁸, อังคณา คชบริรักษ์⁹, ไชยา เกษารัตน์¹⁰
Pakpoom Buakaew¹, Kanokwan Sukbuakaew², Gunlatida Suwanthawee³, Kunatip Hemarak⁴,
Jirayus Thongpenphet⁵, Chonlatee Srikaew⁶, Thanyaporn Chaknang⁷,
Saksorn Yodpitak⁸, Angkana Kochaborirak⁹, Chaiya Kesarat¹⁰

บทคัดย่อ

การศึกษานี้ มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชน และ 2) เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา โดยจำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้คือ ประชาชนที่อาศัยอยู่ในเทศบาลเมืองเขารูปช้าง จำนวน 396 คน โดยใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยมีค่าความเชื่อมั่น 0.96 ซึ่งได้จากการสุ่มแบบชั้นภูมิ และการสุ่มอย่างง่าย วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การทดสอบค่าที และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว ผลการศึกษาพบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับน้อย เมื่อทำการทดสอบสมมติฐาน พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ไม่แตกต่างกัน ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001

คำสำคัญ: การมีส่วนร่วม, ประชาชน, การจัดการ, ขยะมูลฝอย

Abstract

The purposes of study were to 1) study the participation of the people 2) compare the differences in the participation of the people on waste management in Khaoroochang Municipality, Meuang district, Songkhla Province as classified by the personal factors. The samples for study were resident living in Khaoroochang Municipality. The 5-rating scale questionnaires were used to collect data (Cronbach's alpha 0.96). The questionnaires were filled out by 396 respondents, who were selected by stratified sampling and simple random sampling processual. The data collected were computed and analyzed via means standard deviation, t-test and One-Way ANOVA were used. The results of the study reported that the participation of people on the solid waste management in Khaoroochang Municipality, Meuang district, Songkhla Province was at the low level. Based on the results from the tests of hypotheses, it was shown that there were no statistically significant differences in gender, age, and length of residency. However, there were statistically significant difference in occupation and education level at a significant level of .001.

Keyword: Participation, People, Management, Solid Waste

1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9 นักศึกษาปริญญาตรี โปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

¹⁰ อาจารย์ประจำโปรแกรมวิชาการรัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏสงขลา

* Corresponding author, E-mail: ipakpoom.b@gmail.com

บทนำ

นับตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 ซึ่งกำหนดให้คนเป็นจุดหมายหลักของการพัฒนา เน้นเรื่องการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ ต่อมาแผนพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 9 มุ่งเน้นการมีส่วนร่วมของประชาชนในกระบวนการพัฒนา สอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 10 ที่ส่งเสริมให้ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการสงวน อนุรักษ์ ฟื้นฟู และพัฒนาการใช้ประโยชน์ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการสิ่งแวดล้อมในท้องถิ่น ตลอดจนจนถึงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 ก็ยังยึดแนวความคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมมีการเชื่อมโยงทุกมิติของการพัฒนา ไม่ว่าจะเป็นทั้งด้านคน ด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านการเมือง และยังให้ความสำคัญเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในสังคม ต่อกระบวนการพัฒนาประเทศ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2559) และพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ได้มีผลบังคับใช้ บทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการขยะมูลฝอย จะต้องมีส่วนร่วมด้วย ตามเจตนารมณ์แห่งรัฐธรรมนูญที่ระบุไว้ว่าส่งเสริมและสนับสนุนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจทางการเมืองการวางแผนพัฒนาทางเศรษฐกิจ และสังคม รวมทั้งการจัดทำบริการสาธารณะ จากพระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ที่ได้ให้อำนาจชุมชนในการจัดการขยะมูลฝอย ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น ซึ่งพบว่าในปัจจุบันขยะมูลฝอยเป็นปัญหาสำคัญในระดับโลกที่หลายประเทศ รวมถึงประเทศไทยที่ต้องประสบปัญหาเนื่องจากการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี เป็นสาเหตุให้มีจำนวนขยะเพิ่มขึ้น และมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นทุกปี ซึ่งมีทั้งขยะจากภาคอุตสาหกรรมภาคการเกษตร คริวเรือน และสารเคมี อันเป็นต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและมีผลต่อสุขภาพอนามัยของประชาชน ในขณะที่กระบวนการกำจัดขยะตกค้างยังไม่ได้รับการแก้ไข และการบริหารจัดการยังไม่ถูกหลักวิชาการเท่าที่ควร (กรมควบคุมมลพิษ, 2559) ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอเมริกา ธนาวัฒน์วัฒนา (2556) พบว่า ต้นเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดปัญหาสิ่งแวดล้อมและสุขภาพอนามัยของประชาชน ส่วนหนึ่งมาจากขยะมูลฝอยจากการทิ้งของประชาชนภายในชุมชนและภาคของเสียจากภาคอุตสาหกรรมที่นำไปทิ้งแบบกองเทรียวดซึ่งไร้ระบบการจัดการที่ถูกต้องตามหลักวิชาการ

ในขณะที่เดียวกันเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลาเป็นเมืองที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว จึงกลายเป็นแหล่งผลิตปริมาณขยะแหล่งสำคัญอีกแหล่งหนึ่งและมีแนวโน้มความรุนแรงของปัญหาเพิ่มมากขึ้นเรื่อย ๆ โดยพบว่าปริมาณขยะตั้งแต่ปี 2554 เป็นต้นมามีอัตราการเพิ่มขึ้นเป็นทวีคูณ (วชิราภรณ์ ขุนจันทร์ และคณะ, 2557) จากสถานการณ์ดังกล่าวนี้ มีสาเหตุมาจากการที่ ประชาชนไม่มีการคัดแยกก่อนทิ้ง ซึ่งจะทิ้งขยะมูลฝอยตามที่สาธารณะหรือพื้นที่ว่างของผู้อื่นรวมไปถึงการเผาขยะมูลฝอยที่กลางแจ้ง นอกจากนี้บางส่วนมีการทิ้งในแม่น้ำ ลำคลอง รวมถึงการขาดการบริหารจัดการเก็บขยะมูลฝอยในส่วนของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (สุภาณี มาโตเม, 2552) อ้างถึงใน นัยนา เดชะ, 2557) ซึ่งสอดคล้องกับพรพิมล วิกรัยพัฒน์ (2549) ที่พบว่า การทิ้งขยะมูลฝอยจากครัวเรือน จะเก็บใส่ถุงแล้วนำไปทิ้งนอกบ้าน ซึ่งขยะที่นำไปทิ้งเหล่านั้นไม่มีการคัดแยกขยะแต่อย่างใด และยังพบว่าหน่วยงานที่เกี่ยวข้องยังไม่มีจัดการอย่างเป็นระบบ โดยเฉพาะการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยประเด็นนี้ได้ถูกสนับสนุนจากการศึกษาของศรีธัญญา ต้นศิริ (2554) พบว่าประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการค้นหาปัญหาสาเหตุของปัญหาขยะ ไม่มีส่วนร่วมในการวางแผนการดำเนินงาน และไม่มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลงาน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวันพัศฐ์ บุญยะชัยชนะ (2552) ซึ่งพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในหลาย ๆ ด้าน เช่น การศึกษาค้นคว้าปัญหาและสาเหตุ การคิดวางแผน การประเมินผล และประชาสัมพันธ์ เป็นต้น และประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่เห็นความสำคัญในการแยกขยะก่อนที่จะนำไปทิ้งหรือกำจัดเมื่อขยะมีปริมาณมากโดยเห็นว่าเป็นการเสียเวลา นอกจากนี้เทศบาลยังขาดแนวทางและขาดการส่งเสริมให้ประชาชนร่วมมือในการแยกคัดแยกขยะมูลฝอย มีงบประมาณและวัสดุอุปกรณ์ในการแยกขยะมูลฝอยไม่เพียงพอ ตลอดจนขาดการรณรงค์และการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับความรู้และความเข้าใจในการจัดการขยะมูลฝอยอย่างถูกต้องแก่ประชาชน

จากประเด็นปัญหาดังกล่าวที่ได้กล่าวมาข้างต้นแสดงให้เห็นว่า ปัญหาขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นนั้นมาจากการกำจัดขยะมูลฝอยไม่ถูกวิธี อีกทั้งการจัดการขยะมูลฝอยยังไม่ได้มีการดำเนินการอย่างเป็นระบบตั้งแต่ในอดีตจนถึงปัจจุบัน โดยเฉพาะการขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา เพื่อศึกษาว่าประชาชนเข้าไปมีส่วนร่วมในกระบวนการจัดการขยะอย่างไรบ้าง และประชาชนมีส่วนร่วมในการจัดการมากน้อยเพียงใด ซึ่งจะส่งผลให้ประชาชนในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ได้รับรู้ถึงบทบาทและสิทธิของตนเองในการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา สามารถนำผลการศึกษาวินิจฉัยมาทำการศึกษาวางแผนหาแนวทางหรือวิธีการจัดการขยะมูลฝอยให้ประสิทธิภาพและประสิทธิผลมากขึ้น และเป็นเอกสารการวิจัยที่ให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นนำไปศึกษา และปรับใช้ให้เกิดประโยชน์ในการพัฒนาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา
2. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สมมติฐานการวิจัย

1. ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา อยู่ในระดับน้อย
2. ปัจจัยส่วนบุคคลที่แตกต่างกัน จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แตกต่างกันไป

แนวคิด ทฤษฎี กรอบแนวคิด

เมตต์ เมตต์การุณจิต (2553) การมีส่วนร่วม หมายถึง การเปิดโอกาสให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม ไม่ว่าจะผ่านทางตรงหรือทางอ้อม ในลักษณะของการร่วมรับรู้ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมตัดสินใจ ร่วมติดตามผล

โคเฮนและอัฟฮอฟ (Cohen & Uphoff, 1980 อ้างถึงใน สนาน ธรรมรส, 2541) ได้อธิบายว่าสมาชิกของชุมชนต้องเข้ามามีส่วนร่วมใน 4 มิติ ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การมีส่วนร่วมในการดำเนินงาน การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ และการมีส่วนร่วมในการประเมินผล

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม (2554) ได้กล่าวถึงการจัดการขยะมูลฝอยว่าต้องดำเนินการตามขั้นตอน ดังนี้ 1) การเก็บรวบรวม เริ่มตั้งแต่การเก็บขยะมูลฝอยใส่ไว้ในภาชนะไปจนถึงการรวบรวมขยะมูลฝอยจากแหล่งต่าง ๆ เพื่อนำไปกำจัดหรือใช้ประโยชน์อื่น 2) การขนส่ง เป็นการนำขยะมูลฝอยที่เก็บรวบรวมจากชุมชนใส่ยานพาหนะแล้วนั้น ไปยังสถานที่กำจัดหรือทำประโยชน์อย่างอื่น 3) การแปรสภาพ เป็นวิธีการที่จะทำให้ขยะมูลฝอยสะอาดแก่การเก็บขนหรือนำไปใช้ทำประโยชน์อย่างอื่น และ 4) การกำจัดและทำลาย เป็นวิธีการจัดการขยะมูลฝอยขั้นสุดท้ายเพื่อให้ขยะมูลฝอยนั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดปัญหามลพิษต่อสภาพแวดล้อมอันมีผลกระทบต่อสุขภาพและความเป็นอยู่ของมนุษย์ต่อไป

นัยนา เดชะ (2557) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเสม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การมีส่วนร่วมในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยการมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด รองลงมาคือการวางแผน แก้ไขปัญหาการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน การดำเนินงานการจัดการขยะมูลฝอยในชุมชน และการติดตามและการประเมินผล ตามลำดับ

ดวงใจ ปินตามูล (2555) ได้ศึกษาการจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอหล่มสัก จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ประชาชนมีส่วนร่วมในการวางแผนอยู่ในระดับน้อย โดยเห็นว่าองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก ยังไม่เปิดช่องทางให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดเวทียุทธศาสตร์ชุมชนเพื่อวิเคราะห์ปัญหาและเห็นความสำคัญต่อการคัดแยกขยะมูลฝอย

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังกล่าว แสดงให้เห็นว่าประชาชนโดยส่วนใหญ่มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยอยู่ในระดับน้อย ซึ่งแสดงไว้ในสมมติฐานข้อที่ 1 นอกจากนี้จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย มีผู้ศึกษาวิจัยไว้ดังนี้

เนตรชนก คำล่อง (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลรูสะมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี ผลการวิจัยพบว่า การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลรูสะมิแล ตามตัวแปรต่าง ๆ พบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ จำนวนสมาชิกในครอบครัว การเป็นเจ้าของที่อยู่อาศัย ระยะเวลาการอยู่ในชุมชน และสถานภาพในชุมชนแตกต่างกัน มีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยในภาพรวม และรายด้านแตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

วิโรจน์ ฮอร์วังจุ (2550) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่แตกต่างกันด้าน อายุ ระดับการศึกษา อาชีพ รายได้ต่อเดือน จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาเข้าพักอาศัยอยู่ในเขตตำบลนาดี การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ส่วนประชาชนที่มีเพศต่างกัน มีความรู้ความเข้าใจในเรื่องขยะมูลฝอยและความคิดเห็นต่อการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ

ดังนั้น จากผลการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องในส่วนการเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับการมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอย แสดงให้เห็นว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่ต่างกันนั้น จะทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ซึ่งแสดงไว้ในสมมติฐานข้อที่ 2

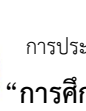
วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษามีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา กลุ่มตัวอย่างสำหรับการวิจัยในครั้งนี้เป็นประชาชนที่อาศัยอยู่ในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ประชากรทั้งหมด 39,192 คน และผู้วิจัยได้ใช้การสุ่มกลุ่มตัวอย่างแบบชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ซึ่งแต่ละหมู่บ้านจะเก็บข้อมูลตามสัดส่วน และการสุ่มอย่างง่าย (Simple Random Sampling) ได้จำนวน 396 คน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยเป็นแบบสอบถาม ที่มีลักษณะเป็นมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ จำนวน 22 ข้อ แบ่งข้อคำถามออกเป็น 2 ส่วน คือ ข้อมูลส่วนบุคคลของผู้ตอบแบบสอบถาม และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา มีความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.96 ส่วนการวิเคราะห์ข้อมูล จะเป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยใช้การประมวลผลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ประกอบด้วย การวิเคราะห์ค่าสถิติเชิงพรรณนา ได้แก่ ความถี่ (Frequency) ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) ค่าสูงสุด (Maximum) และค่าต่ำสุด (Minimum) และสถิติอ้างอิง ได้แก่ ค่าที (t-test) และการวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA)

สรุปผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า อยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.51 และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.99 ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลางรองลงมา

ด้านการนำไปปฏิบัติ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.63 โดยมีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านการตัดสินใจ มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.24 โดยมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยตามลำดับ และด้านการประเมินผลงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุดโดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 2.14 ซึ่งมีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย ดังตาราง 1

ตาราง 1 การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

การมีส่วนร่วมของประชาชน	\bar{X}	S.D.	แปลผล
1. ด้านการตัดสินใจ	2.24	0.88	น้อย
2. ด้านการนำไปปฏิบัติ	2.63	0.79	ปานกลาง
3. ด้านการรับประโยชน์	2.99	0.80	ปานกลาง
4. ด้านการประเมินผลงาน	2.14	0.93	น้อย
รวม	2.51	0.76	น้อย

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ไม่แตกต่าง ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาสูงสุดที่ต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 เมื่อทำการเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่ จำแนกตามระดับการศึกษาสูงสุดโดยใช้สถิติ Tamhane's T2 พบว่า ระดับการศึกษาสูงสุดที่ต่างกัน ได้แก่ ต่ำกว่าปริญญาตรีกับสูงกว่าปริญญาตรี และปริญญาตรีกับสูงกว่าปริญญาตรี ดังตาราง 2

ตาราง 2 การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาล เมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สถานะ	N	\bar{X}	SD	t/F	p	เปรียบเทียบรายคู่
เพศ						
ชาย	134	2.59	0.70	1.49	.136	
หญิง	262	2.47	0.79			
อาชีพ						
รับราชการ	88	2.43	0.75	-3.96***	.000	
ไม่รับราชการ	308	2.79	0.74			
ระยะเวลาที่อยู่อาศัย						
ต่ำกว่า 20 ปี	174	2.53	0.75	0.39	.700	
20 ปีขึ้นไป	222	2.50	0.77			
อายุ						
ต่ำกว่า 20 ปี	22	2.53	0.61	0.72	.537	
20-39 ปี	175	2.55	0.80			
40-59 ปี	160	2.44	0.75			
60 ปีขึ้นไป	39	2.59	0.73			

ตาราง 2 (ต่อ) การเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล

สถานะ	N	\bar{X}	SD	t/F	p	เปรียบเทียบรายคู่
การศึกษา						
ต่ำกว่าปริญญาตรี	252	2.42	0.77	10.10***	.000	ต่ำกว่าปริญญาตรีกับสูงกว่า
ปริญญาตรี	120	2.60	0.72			ปริญญาตรี และปริญญาตรี
สูงกว่าปริญญาตรี	24	3.09	0.50			กับสูงกว่าปริญญาตรี

***p<.001

อภิปรายผลการวิจัย

1. ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา พบว่า อยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากการบริหารจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ไม่ได้มีการใช้สื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รมรงค์ให้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอย เช่น การทำประชาพิจารณ์ เข้าร่วมประชุมเพื่อเสนอปัญหา ความต้องการ ความคิดเห็นในการกำหนดแนวทางแก้ไขปัญหา ประชาชนไม่ได้ร่วมมือในการปฏิบัติตามโครงการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล ไม่มีการคัดแยกขยะก่อนนำไปทิ้งหรือกำจัด ตลอดจนจนถึงไม่มีการติดตาม ควบคุม และประเมินผลการดำเนินงานโครงการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนัยนา เดชะ (2557) ได้ศึกษาเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชน ตำบลเลม็ด ภาพรวมอยู่ในระดับน้อย และสอดคล้องกับการศึกษาของ สรัญญา ต้นสิริ (2554) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่ พบว่า ประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในระบบการจัดการขยะมูลฝอย และยังสอดคล้องกับการศึกษาของวันพัสร์ บุญยะชัยชนะ (2552) ซึ่งพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า ด้านการรับประโยชน์ มีค่าเฉลี่ยสูงสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากในปัจจุบันเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา และสื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ รมรงค์ให้มีการลดภาวะโลกร้อน ประชาชนจึงได้มีความตระหนักถึงการลดมลพิษในชุมชน การทำให้ให้ชุมชนมีความสะอาดเรียบร้อย ได้แก่ การลดขยะมูลฝอย นำขวดพลาสติกหรือขวดแก้วที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ ซื่อผลิตภัณฑ์ชนิดเติมแบบถุงพลาสติกมาใช้ แทนการซื้อแบบขวด เช่น น้ำยาล้างจาน มีการคัดแยกขยะมูลฝอยในครัวเรือนแล้วนำไปขาย ทำให้มีรายได้เพิ่มขึ้น ประชาชนมีส่วนร่วมในการนำขยะมูลฝอยจากในครัวเรือนมาทิ้งในถังขยะของเทศบาลที่ได้จัดไว้ ซึ่งประชาชนได้รับความสะดวกจากการที่มีเจ้าหน้าที่จากทางเทศบาลรักษาความสะอาด คอยจัดเก็บขยะมูลฝอยทุกวัน มีถังขยะที่เพียงพอต่อความต้องการ สอดคล้องกับการศึกษาของราชีะ รอนิง (2550) ได้ศึกษาเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบล อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย ด้านการรับผลประโยชน์อยู่ในระดับปานกลาง ประชาชนมีการนำขวดพลาสติกหรือขวดแก้วที่ใช้แล้วนำกลับมาใช้ใหม่ มีการนำขยะมูลฝอยบางประเภทไปขายเพื่อหารายได้เสริม รองลงมาด้านการนำไปปฏิบัติ ด้านการตัดสินใจ ตามลำดับ และจากผลการศึกษา ด้านการประเมินผลงาน มีค่าเฉลี่ยต่ำสุด ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนมีความคิดเห็นว่าการจัดการขยะมูลฝอยเป็นภารกิจหน้าที่ของเทศบาลจะต้องดำเนินการให้ชุมชนมีความสะอาด ประชาชนจึงไม่ได้ให้ความสนใจในการประเมินผลการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาล รวมถึงประชาชนไม่เห็นความสำคัญต่อการติดตามและประเมินผลการตรวจสอบ ตลอดจนจนถึงไม่เคยรับรู้ผลการดำเนินงานต่อการจัดการขยะมูลฝอยของทางเทศบาล สอดคล้องกับการศึกษาของวันพัสร์ บุญยะชัยชนะ (2552) ซึ่งพบว่าประชาชนส่วนใหญ่ไม่มีส่วนร่วมในการประเมินผลในกิจกรรมหรือโครงการจัดการขยะมูลฝอย เนื่องจาก ทางเทศบาลไม่ได้มีการชักชวนประชาสัมพันธ์

ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยทำให้ประชาชนไม่ทราบสิทธิที่ตนมีอยู่ และสอดคล้องกับงานวิจัยของสาธิต ประทีปสุพรรณ (2549) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการประเมินผลอยู่ในระดับน้อย ประชาชนไม่ได้ให้ความสำคัญเนื่องจากเข้าใจว่าเป็นหน้าที่ของทางเทศบาลหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. เปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา จำแนกตามปัจจัยส่วนบุคคล ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่มีเพศ อายุ และระยะเวลาที่อยู่อาศัยที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ไม่แตกต่าง ส่วนประชาชนที่มีอาชีพ และระดับการศึกษาสูงสุดที่แตกต่างกัน มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้างอำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .001 ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากประชาชนที่มีอาชีพต่างกัน โดยเฉพาะอาชีพที่รับราชการกับไม่ได้รับราชการมีลักษณะการปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ ตลอดจนการดำรงชีวิตประจำวันแตกต่างกันออกไป ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยทั้งในครัวเรือนและการปฏิบัติกิจกรรมร่วมกับเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แตกต่างกัน โดยที่อาชีพที่ไม่ได้รับราชการนั้นมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยมากกว่าผู้ที่มีอาชีพรับราชการ เนื่องจากรับรู้หรือเข้าใจถึงปัญหาของขยะมูลฝอยมากกว่า เพราะชีวิตประจำวันนั้นอยู่กับสภาพแวดล้อมในพื้นที่ เช่น อาชีพค้าขาย ซึ่งในแต่ละวันจะต้องพบเจอขยะเป็นจำนวนมาก จึงมีความรู้ทางด้านการจัดการขยะมูลฝอย และเข้าไปมีส่วนร่วมกับทางเทศบาลมากกว่า ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยส่วนใหญ่ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีอาชีพต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน เพราะประชาชนที่มีอาชีพต่างกันั้น ส่งผลให้การปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ วิถีชีวิตแตกต่างกัน ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน (วิโรจน์ ฮะวังจุ, 2550; เนตรชนก ดาล่อง, 2550; พรรณี ตันตียนันท์, 2550) และนอกจากนี้ประชาชนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกันจะมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา แตกต่างกัน ทั้งนี้อาจเนื่องมาจากมีการรับรู้ข่าวสาร ทิศนคติ หรือมีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน โดยผู้ที่มีการศึกษาตั้งแต่ระดับปริญญาตรีขึ้นไปอาจเข้าถึงข้อมูลข่าวสารต่าง ๆ ได้มากกว่า เนื่องจากมีการรับรู้ข่าวสารจากการใช้เทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ในชีวิตประจำวัน เช่น สมาร์ทโฟน หรือ แท็บเล็ต โดยการเข้าถึงข้อมูลข่าวสารจะผ่านทางเว็บข่าว หรือการใช้ โซเชียลเน็ตเวิร์ค เช่น ไลน์ เฟซบุ๊ก ในการรับรู้ข่าวสาร เช่น กิจกรรมของทางเทศบาลที่กำลังดำเนินการอยู่ หรือกำลังจะดำเนินการ โดยผ่านทางหน้าเพจของทางเทศบาล จึงส่งผลให้การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่แตกต่างกัน ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของนักวิจัยส่วนใหญ่ที่พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีการศึกษาต่างกันจะมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน เพราะประชาชนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยไม่เหมือนกัน ทำให้มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน เนื่องจากประชาชนที่มีระดับการศึกษายิ่งสูงนั้นจะมีการรับรู้ข่าวสาร มีองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยมากยิ่งขึ้น (ณัฐภาพ ยมจินดา, 2550; ประพฤกษ์ นิลโมทย์, 2550; เนตรชนก ดาล่อง, 2550)

ข้อเสนอแนะและการนำผลการวิจัยไปใช้ประโยชน์

จากผลการศึกษา พบว่า การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย โดยภาพรวมอยู่ในระดับน้อย จึงควรมีการส่งเสริมให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยให้มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะอย่างยิ่งด้านการตัดสินใจและด้านการประเมินผลงาน ซึ่งควรสนับสนุนให้ประชาชนมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยในพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อันได้แก่ การมีส่วนร่วมในการทำประชาพิจารณ์เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยของทางเทศบาล มีส่วนร่วมในการร่วมเป็นกรรมการร่วมในการจัดโครงการจัดการปัญหาขยะมูลฝอย ตลอดจนมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลโครงการจัดการขยะของทางเทศบาล โดยที่การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่มีอาชีพต่างกันั้น มีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยต่างกัน ทางเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา ควรมีการเชิญชวนให้ประชาชนในทุกสาขาอาชีพเข้ามาร่วมประชุมแลกเปลี่ยนองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอย มีการณรงค์ให้มี

จิตสำนึกต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่มากขึ้น ตลอดจนหาแนวทางเพื่อให้ประชาชนทุกอาชีพเข้ามามีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่มากขึ้น และการมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอยที่มีระดับการศึกษาต่างกันั้นนั้นมีส่วนร่วมต่อการจัดการขยะมูลฝอยแตกต่างกัน ทางเทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา หรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรเข้าไปให้ความรู้ ข้อมูลข่าวสาร หรือองค์ความรู้เกี่ยวกับการจัดการขยะมูลฝอยที่ถูกต้องกับประชาชนทุกระดับการศึกษา นอกจากนี้ในการวิจัยครั้งต่อไปอาจจะมีการวิจัยถึงกระบวนการของการมีส่วนร่วมของประชาชนว่า กระบวนการแต่ละกระบวนการนั้นมีความสำคัญอย่างไร เพื่อเป็นการส่งเสริม สนับสนุน และเป็นแนวทางในการสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนในทุกชั้นตอนให้เกิดขึ้นอย่างแท้จริงต่อไป และควรมีการศึกษา รูปแบบที่เหมาะสมในการจัดการขยะมูลฝอย โดยให้ความสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยในเขตพื้นที่เทศบาลเมืองเขารูปช้าง อำเภอเมือง จังหวัดสงขลา

เอกสารอ้างอิง

- กรมควบคุมมลพิษ. (2556). สรุปลสถานการณ์มลพิษของประเทศไทย พ.ศ. 2556. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2559 จาก http://www.pcd.go.th/public/Publications/print_report.cfm?task=report2556.
- กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. (2554). การจัดการขยะมูลฝอยโดยชุมชน. กรุงเทพฯ:กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.
- คณะกรรมการการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, สำนักงาน. 2559. แผนพัฒนา เศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8-11. สืบค้นเมื่อ 28 มกราคม 2559 จาก <http://www.nesdb.go.th/>.
- ณัฐภาพ ยมจินดา. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการบริหารจัดการขยะมูลฝอย ในเขตเทศบาลเมืองหนองปรือ อำเภอบางละมุง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- ดวงใจ ปินตามูล. (2555). การจัดการขยะมูลฝอยแบบมีส่วนร่วมของประชาชนในองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโสก อำเภอห้วยสัก จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยราชภัฏเพชรบูรณ์.
- นัยนา เดชะ. (2557). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชนตำบลเลม็ด อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการสิ่งแวดล้อม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.
- เนตรชนก คำส่อง. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยขององค์การบริหารส่วนตำบลลู่สมิแล อำเภอเมือง จังหวัดปัตตานี. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- บุญชม ศรีสะอาด. (2545). การวิจัยเบื้องต้น (พิมพ์ครั้งที่ 7). กรุงเทพฯ: สุวีริยาสาส์น.
- ประพลกษ์ นิลโมทย์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของเทศบาลตำบลยี่งอ อำเภอยี่งอ จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- ปวันพัสตร์ บุญยะชัยชนะ. (2552). การมีส่วนร่วมของประชาชนด้านการจัดการขยะในเขตพื้นที่เทศบาลนครเชียงใหม่. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.
- พรพิมล วิกรัยพัฒน์. (2549). การจัดการขยะในครัวเรือนชุมชนช่างเคียน 3 จังหวัดเชียงใหม่. กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- พรรณี ดันติยานันท์. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการกำจัดขยะมูลฝอยในเทศบาลตำบลท่าสะอ้าน อำเภอบางปะกง จังหวัดฉะเชิงเทรา. วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารงานท้องถิ่น มหาวิทยาลัยบูรพา.

- เมตต์ เมตต์การุณจิต. (2553). การบริหารจัดการศึกษาแบบมีส่วนร่วม: ประชาชน องค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น และราชการ. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: บุ๊คพอยท์.
- เมริกา ธนานุวัฒน์วัฒนา. (2556). วิฤตการณ์ขยะล้นเมือง. สืบค้นเมื่อ 26 มกราคม 2559, จาก http://www.ictsilpakorn.com/ictmedia/detail.php?news_id=124#.Vyz8MdJcSkp.
- ยุวัฒน์ วุฒิเมธี. (2550). การพัฒนาชุมชนจากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ. รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2540). กรุงเทพฯ: บางกอกบล๊อค.
- ราซ๊ะ รอนิง. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการขยะมูลฝอยของสำนักงานเทศบาลตำบลตากใบ อำเภอตากใบ จังหวัดนราธิวาส. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่นวิทยาลัยการปกครองท้องถิ่น. มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- วชิราภรณ์ ขุนจันทร์; นายสุมล รักแดง; และบุญเลิศ แก้วเอียด. (2557). การจัดการขยะอย่างมีส่วนร่วมในเทศบาลเมืองเขารูปช้าง. กรุงเทพฯ:สำนักงานสนับสนุนการวิจัย.
- วิโรจน์ ฮะวังจุ. (2550). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการขยะมูลฝอย:ศึกษาเฉพาะกรณีชุมชนในเขตตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร. วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชาการปกครองท้องถิ่น มหาวิทยาลัยขอนแก่น.
- สร้อยญา ตันศิริ. (2554). การมีส่วนร่วมในการจัดการขยะมูลฝอยของประชาชนในเขตเทศบาลเมืองแพร่ อำเภอเมือง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่.
- สาธิต ประทีปสุขปรกรณ์. (2549). การมีส่วนร่วมในการกำจัดขยะของประชาชนในเขตเทศบาลตำบลเกาะสีชัง อำเภอเกาะสีชัง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชานโยบายสาธารณะ มหาวิทยาลัยบูรพา.
- सनาน ธรรมรส. (2541). การมีส่วนร่วมของประชาชนต่อการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ กรณีศึกษากลุ่มโรงเรียนปราสาทเยออำเภอไพรบึง จังหวัดศรีสะเกษ. คณะพัฒนาสังคม สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.